

SJOUKJES KERSTFEEST

DOOR

C. WILKESHUIS

DES zomers leék het nog wat, het huisje, waar Heit en Mem Rynja met hun beide kinderen woonden. Och ja, dan stonden de heesters dicht in het blad: de bessenstruiken, waarbij de vierjarige Pier zo graag zat te smullen, en de jasmijn, waarvan Sjoukje, die al elf jaar was, des zomers takken af mocht plukken, als Mem jarig was. Dan legde de pereboom een brede schaduw over de grond, en achter bij de schuur stonden de zonnebloemen met hun gele schijven, die zo groot werden als pannekoeken. Je kon je bijna niet voorstellen, vond Sjoukje, dat die zonnebloemen opschoten uit een zaadje, dat toch niet veel groter was dan een dubbeltje. Ja, in de zomer was het wel een vriendelijk huisje, en dan was het er ook goed wonen.

Maar des winters, wanneer de dagen kort en donker waren, en de wind en de regenwolken langs de grijze hemel gingen, dan lag het verlaten en eenzaam in het eindeloze Friese land, bij de heesters en de boom, die niets dan kale takken droegen. En omdat het maar een doodgewone arbeiderswoning was, licht en dicht gebouwd, was het er binnen koud en tochtig. Mem

liep vaak de hele dag met den wollen doek om de hals. Want ja, je kon de kamer wel warm stoken met het oude potkachelletje, maar in het kleine portaal en in de gang en in de keuken woei je bijna weg van de tocht.

En deze winter was het nog erger dan anders. Het dak was gaan lekken. En Heit had wel geprobeerd, het te verhelpen met een paar nieuwe pannen, maar daaraan lag het eigenlijk niet: het héle dak was oud en vervallen. Er moest heel wat aan gerepareerd worden. Kijk, als dat dak maar dicht was, zou het in huis ook wel wat heter worden, en dan hoefde Mem niet telkens, als het regende, een teil neer te zetten, waarin klik-klak-klik-klak . . . de droppels neertikten. Maar boer Hooghiemstra wilde het dak niet laten

dan lag het verlaten en eenzaam
in het Friese land...

herstellen, en het huisje was van den boer, en Heit had het maar van hem gehoord.

O, de boer had het gemakkelijk kunnen betalen. Het was immers een oude, schatrijke boer, die een kwartiertje verder op een grote state woonde. De boeriane was voor enige jaren gestorven, de kinderen waren her en der getrokken, doordat ze groot en volwassen waren, en nu huisde Hooghiemstra alleen met zijn huishoudster op de boerderij, die tussen de zware, hoogopgeschoten bomen lag, als in een diep en donker nest.

Pier was zo verkouden als 'n snip.

„Als de boer vanavond om de huur komt, zal ik hem maar wéér eens vragen,” zei Heit. Nu, het werd ook tijd, dat er iets aan dat dak werd gedaan, want Pier was in het gangetje naast de kamer zo verkouden geworden als een snip, en hij liep nu snuivend en proestend en met kleine oogjes rond bij Mem, die aan de tafel kousen zat te stoppen.

„Je hoeft het niet eens te proberen,” zei Mem.

„Die boer is zo hard als een spijker.”

„Wie niet waagt, wie niet wint,” meende Heit.

„Maar als Hooghiemstra nu zoveel geld heeft, waarom wil hij dan niets aan dat dak doen?” vroeg Sjoukje.

„Daar heb je niets mee te maken,” zei Mem streng.

„Dat is geen kinderpraat.”

Maar Sjoukje begreep het wel zo half en half.

De boer was natuurlijk te gierig. Hij kon geen afstand doen van zijn geld.

En toen een half uurtje later de boer om de huur kwam, begreep ze het helemaal.

Hooghiemstra haalde altijd zélf de huur op.

Weer of geen weer, om zes uur des avonds verliet hij zijn state, en ging langs de huisjes, die hij bezat. En dat waren er heel wat.

Om half zeven ongeveer was hij bij de Rynja's. Hoor, daar klopte hij aan de deur.

Mem deed open, en zei: „Kom maar binnen, boer. Het is slecht weer vandaag.”

„Dat gaat nogal,” antwoordde Hooghiemstra, en hij stapte de kamer in. Het was een kleine, magere man. Zijn gezicht stond zó streng, of hij nooit van zijn leven weer zou lachen, en zijn ogen keken ontevreden de wereld in. Heit gaf den boer een stoel, en haalde toen van de plank van de bedstede een portemoonaie.

„Hier is de huur,” zei Heit, en hij telde drie gulden en twee kwartjes voor Hooghiemstra uit.

„In orde,” antwoordde de boer, en hij diepte uit de buitenzak van zijn jas een grote, lange, geelleren beurs op, waarin hij de drie-vijftig liet neervallen, boven op een rinkelend laagje geldstukken.

Pier proestte plotseling tweemaal.

„Is hij verkouden ?” informeerde Hooghiemstra.

„Och, ja,” antwoordde Heit. „Het is hier ook zó tochtig in huis. De boer moest nu toch heus eens dat dak laten nazien. Als het regent, staan de plassen op de zolder, en nu zetten we er wel een teil onder, maar dan is het geen slapen van dat akelige getik.”

Maar de boer wilde er niets van weten. Neen, neen, het waren zulke slechte tijden : hij had ziekte gehad onder het vee, en malheur met een paar machines en er waren nog huisjes, die veel eerder aan een beurt toewaren. En het zou toch ook wel wat meevallen met dat lekken, en met die tocht. En of Heit ook praatte als Brugman : de boer wilde niet toegeven. En brommend verliet hij de woning.

„Wat een vrek”, vond Heit.

En Mem was waarlijk boos op dien gierigen boer.

Ziezo, nu wist Sjoukje het en ze kreeg een hekel aan dien Hooghiemstra. Ja, die woonde daar maar lekker op zijn state. Daar had je natuurlijk geen last van een lekkend dak. Daar was het heerlijk warm onder de muts van riet, die de boerderij bedekte. En als Heit en Mem en Pier en zichzelf dáár woonden, nou, dan hoefde Mem niet met die doek om de hals te lopen, en dan zat Pier nu niet met zo'n rood neusje en zulke kleine oogjes van de verkoudheid.

En nu, het was een paar dagen vóór Kerstmis, besloot Sjoukje den boer eens te plagen. Ze had juist Dik Trom gelezen, en het leek haar wel leuk toe, ook een ruitentikkertje te maken bij Hooghiemstra, zoals Dik dat had gedaan bij dien naren Flipse. Maar misschien was het nog beter, een steen te nemen, en die zo-maar door één van de ruiten van de boerderij te gooien. Klets, naar binnen. Zou de boer ook even schrikken van dat gerinkel ! En dan zou hij ook die ruit nog mogen betalen. Ja, dát zou ze doen.

En des avonds om een uur of zes ging ze het huis uit, de dijk langs, die naar de state voerde.

Kijk, de sterren stonden aan de hemel, en aan de horizon was de lucht rood van de maan, die zo meteen zou opkomen. Het leek net, of er in de verte brand was. En nu zag ze de boerderij liggen. O, wat leek die nu groot. Een zwarte schaduw tegen de lucht, die straalde van de sterren. Ze liep het hek door. De boer had de hond natuurlijk niet buiten op deze tijd van de dag. Anders zou ze weer teruggaan.

De wind ruiste hoog boven haar hoofd door de kruinen van de bomen. Dat was om er bang van te worden. Het leek net, of er ergens in de lucht een geheimzinnig gesprek werd gevoerd, waarvan je niets begreep.

Dáár zat de boer natuurlijk. Achter die luiken, die gesloten waren, en waar een klein, licht vierkantje in scheen. Daar zat Hooghiemstra, die het dak niet wilde laten repareren. Sjoukje zocht naar een steen. Maar wat zou ze nu met een steen beginnen ? Ze zou die toch niet door het kleine vierkantje kunnen mikken. En nu liep ze naar een van de luiken, hief haar kleine vuisten op, timmerde een paar keer hard op het hout, en riep : „Gierige boer, gierige boer !”

Dáár zou hij eventjes van schrikken ! Maar meteen holde ze weg, het grintpad langs, tot ze weer op de weg was.

Zou de boer het gehoord hebben ?

Ja, toen ze achterom keek, zag ze dat het licht in de gang werd opgeknipt. De voordeur ging open, en in de oranje rechthoek, die zo in de duistere schaduw uitgesneden leek, stond Hooghiemstra, en Sjoukje kon nog duidelijk opmerken, dat hij zoekend zijn hoofd naar alle zijden heenwendde. Maar hij zag niets, en toen sloot hij de deur maar weer toe.

Maar wat zou ze nu met een steen beginnen?

Diezelfde avond en ook de volgende dag was Sjoukje nog wel even bang, dat de boer haar misschien tóch had gezien, of dat hij haar stem had herkend, maar nee, hij kwam niet bij Heit en Mem klagen, en toen hij Sjoukje op de weg tegenkwam, sprak hij haar niet aan, maar hij zei haar heel gewoon goedendag.

Daarna dacht Sjoukje helemaal niet meer aan die hele geschiedenis. Ze

had nu heel wat anders in haar hoofd. Want over een paar dagen was het immers Kerstfeest in de kerk. Dan stond er een pracht van een Kerstboom, die van onder tot boven vól versierselen en kaarsen zat. En Sjoukje mocht onder die prachtige boom zitten, omdat ze op Zondagsschool was, en de kinderen en de grote mensen zongen Kerstliederen en werden begeleid door de langzame muziek van het orgel, en telkens werd er onder de Kerstboom het een en ander uitgedeeld: stukken koek, en Kerstkransjes van chocola en van gekleurde suiker, die als de sneeuw glinsterde; en een sinaasappel, zo groot als een kokosnoot, en tot slot een mooi boekje, waarin ze thuis nog lekker wat kon lezen.

Mem kon niet mee, want Pier was te klein en te verkouden om de tocht naar het kerkje te maken. En Heit was op de fiets naar Beppe gegaan, die in Leeuwarden woonde, en hij zou niet voor een uur of acht terug zijn. Nu, dan moest Sjoukje maar alleen gaan. Dat was ook helemaal niet erg. Ze liep des avonds zo vaak alleen in het donker, en ze was in het geheel niet bang voor de duistere bosjes, die aan de kant van de weg stonden, of voor de wilgebomen, die aan de slootkanten hun takken omhooghieven, alsof het mannen of vrouwen waren, die hun armen naar de lucht staken.

„Bim . . . bam . . . bim . . . bam . . .” zong de klok van het kerkje. Je kon zelfs in huis het zachte en verre gelui van de klok horen. Het kerkje stond niet zo heel ver van Sjoukjes huis vandaan. Hoogstens een tien minuten lopen.

„Nou gå ik maar, Mem,” zei Sjoukje. „Het wordt tijd.”

Ze had haar manteltje al aangetrokken en een ijsmuts over de oren.

„Best,” antwoordde Mem. „En gelukkig Kerstfeest hoor.”

„Ik neem alles, wat ik krijg, mee naar huis,” troostte ze Pier, die eigenlijk ook wel graag meewilde. „En dan eten we alles samen op.”

„Dat is mooi van je,” prees Mem. „En ga nu maar gauw. Anders kom je ook nog te laat.”

Daar stond Sjoukje al op de weg. Als ze nu boer Hooghiemstra maar niet ontmoette. Die ging natuurlijk óók naar het Kerstfeest en dan moest hij hún huisje voorbij. Maar neen, er liep niemand op de weg.

Wat klonk dat toch mooi, dat zingen van de klok over het stille land, en onder de sterrenhemel. „Bim . . . bam . . . bim . . . bam . . .” Het leek net, of het gelui als zilveren golven over haar hoofd ging. En ineens gevoelde Sjoukje zich zo gelukkig, zo wonderbaarlijk blij, dat haar voeten over de weg huppelden. „Bom . . . bam . . . bim . . . bam . . .”

Nu merkte je pas goed, dat het Kerstfeest was.

En Sjoukje tuurde de hemel af, of ze misschien ook de grote ster kon zien, die boven de wieg van het Christuskindje had stilgestaan. Je kon toch maar nooit weten. Het was of de lucht en of het Friese land vól heerlijke geheimen waren. Neen, de gróte ster was er niet. Maar wat gaf het ook? De hele hemel hing vol lichten, en nu zong de klok luid en nabij: „Bim . . . bam . . . bim . . . bam . . .”

Sjoukje stapte de kerk binnen.

Wát een Kerstboom stond er. O, nog veel mooier dan verleden jaar! En het orgel zong door de ruijute, waar het gouden licht van de kaarsen beefde, en waar het geroezemoes van stemmen hing.

Dát was pas écht feest, vond Sjoukje.

Ze zag de kerk eens door. Kijk, daar had je oude Sietske, en daar zat Piebinga, die een kleine bakkerij had, en daar had je die en daar die . . . Sjoukje kende alle mensen, en ze vond het leuk, die gezichten langs te gaan. Maar toen hielden haar zoekende ogen stil; nou, daar zat Hooghiemstra warempel ook, helemaal vooraan. Ze kon hem duidelijk zien. Zijn gezicht met de strakke trekken langs de mondhoeken en de donkerkijkende ogen. Ze zou het niet vervelend hebben gevonden, als hij maar weg was gebleven. Maar vooruit. Het was vandaag feest. Ze zou maar niet te veel naar Hooghiemstra kijken. Alleen maar naar die Kerstboom, en naar de mensen, die ze wél aardig vond.

En ze zag naar de top van de Kerstboom. Daar brandden vier kaarsjes in een kruis, en er stond een ster van heel dun schittergoed op, en die heefde in het flikkerlicht van de oranjevlammetjes. En toen begon ze met een vriendinnetje te praten, en ze keek weer de mensen langs, maar vóór ze er erg in had, zag ze weer in het stroeve gezicht van dien gierigen boer.

Gelukkig, daar kwam de dominee op de preekstoel.

Het was al een heel oude man en zijn haar was zo wit als zilver. Dat stond juist zo mooi bij die lange, zwarte mantel, die hij droeg.

En nu was het Kerstfeest begonnen.

Nou, die dominee kon práchtig vertellen. Het leek bijna, of hij er zélf bij was geweest, vond Sjoukje. Ze zag de kleine stal. Natuurlijk net zo'n stalletje als Omke Jan achter het huis had: er konden net twee koeien staan. En in die stal lag het Christuskindje. Nou, een kleine „poppe“ had Sjoukje vaak genoeg gezien, maar dit kindje straalde helemaal. Het leek of er licht uit zijn oogjes kwam en of het uitging van de kleine handen en de kleine voeten, en het hoofdje, dat op het stro lag neergevlijd. En toen kwamen de herders. Die hadden hun kudden geweid op de velden om Bethlehem. En juist toen ze slaperig begonnen te worden, was de hemel gaan gloeien, alsof midden in de nacht de zon zou opgaan. En een engel, met wieken, die als de zonneschijn blonken, was van boven neergedaald, en die had hun gezegd, dat ze naar Bethlehem moesten gaan, om het Kindje te aanbidden. En meteen was de nacht terzijde geschoven als een groot gordijn, en de herders keken zo maar rechtuit in de hemel, en daar waren allemaal engelen in lange jurken van allerlei kleur, lichtgroen en rose en wit en waterblauw, en ze hadden fluiten en trompetten en violen bij zich, en ze maakten muziek, en zongen: „Vrede op aarde, in de mensen een welbehagen.“

Toen vertelde de dominee, dat het Kerstfeest een feest van liefde en vrede was, en dat de mensen van elkander moesten houden, omdat God van hen allemaal hield.

Toevallig keek Sjoukje naar dien gierigen Hooghiemstra, die nog even boos keek. Moest zij nu ook van dien boer gaan houden, en zou het nu heus wel waar zijn, dat God . . . ?

Nu zong het koortje, dat bij het orgel stond opgesteld, de engelenzang, en er werd wéér een verhaal verteld, en de kinderen gaven een liedje ten beste. En telkens hoorde Sjoukje eigenlijk precies hetzelfde: de mensen moesten elkander liefhebben, omdat God van iedereen hield.

Toen werd er weer een verhaal verteld, en daarna moesten de kinderen het lied van de herders zingen.

De boer had best zo'n herder kunnen zijn, meende Sjoukje. Hij had er net een gezicht voor. Als hij nu nog een lang kleed aan had, en een staf in de hand droeg . . . En Sjoukje zag nu al wat vriendelijker naar den boer. Hij zou het wel niet zo leuk hebben, daar alleen op die grote state, dacht ze toen, en het was toch wel heel naar, dat de boerinne voor een paar jaar overleden was. Ze begon nu waarlijk medelijden met hem te krijgen, en het speet haar, dat ze op zijn luik had getrommeld. En steeds straffer tuurde ze naar den ouden man, totdat de ogen van het staren vochtig begonnen te worden, en het leek, of er om zijn hoofd een fijn stralenkransje

En het leek of er om zijn hoofd een fijn stralenkransje zat . . .

zat, net als de herders hadden gedragen. En nu begreep ze voor het eerst van haar leven dat Hooghiemstra een oude man was, die veel verdriet in zijn leven had gehad, en ze kon zich voorstellen, dat God van hem hield. En toen nu het orgel weer begon te zingen en de boom al maar mooier en mooier scheen te worden, wist zij, dat zij óók van Hooghiemstra hield. Hoe het zo kwam, wist ze eigenlijk niet, en dat vroeg ze zichzelf ook niet af. Misschien had ze éventjes door de ogen van God mogen zien.

Nu was het Kerstfeest afgelopen, en met haar lekkers en haar boekje ging Sjoukje de kerk uit. Ze zou naar den boer gaan, en die geschiedenis met het luik uit de weg maken, dacht ze zij zichzelf. Het Kerstfeest was immers het feest van de vrede, en ze hield ineens van den boer.

Kijk, daar stapte hij voor haar uit. Eenzaam, als een zwarte schaduw op de weg, die grijs was onder het licht van de sterren.

„Dag boer,” zei ze, toen ze hem terzijde kwam.
De boer keek naar haar om, en antwoordde: „Ben jij het Sjoukje? Loop je zó-ver met mij mee?”
„Graag, boer,” zei Sjoukje.
Nu, Hooghiemstra scheen het nogal gezellig te vinden, en hij praatte met het meisje over de mooie boom en over de verhalen.
„Ik heb den boer nog wat te zeggen,” begon Sjoukje aarzelend, toen ze dichtbij het huisje waren.
„Vertel maar op,” antwoordde Hooghiemstra.
„Weet de boer nog wel, dat ze voor een paar dagen op een luik hebben gehonst, en dat ze gescholden hebben?” vroeg Sjoukje.
„Jawel.”
„Zal ik eens zeggen, wie dat gedaan heeft?”
De boer keek verwonderd naar het kind.
„Ik,” antwoordde ze. „Maar de dominee heeft gezegd, dat het Kerstfeest het feest van de vrede is, en dat we dan van elkaar moeten houden, boer, en daarom wou ik den boer vragen, of hij er niet boos om is . . .”
Sjoukje kon door de duisternis niet zien, hoe plotseling het gezicht van Hooghiemstra vertederde. Eigenlijk was hij net zo uit de kerk gegaan, zoals hij er binnen was gekomen. Maar nu stond de Kersthoodschap aan de poort van zijn hart, en vroeg te worden binnengelaten. Nu waren het geen woorden meer die vrede en die liefde. Hij voelde, dat ze werkelijkheid waren geworden in het hart van het kind, dat naast hem voortliep op de donkere weg. En die werkelijkheid sprak tot hem, en maakte hem ontroerd.

„Ja, God houdt van alle mensen,” zei Sjoukje, „en daarom boer . . .”
„Ik begrijp het,” antwoordde Hooghiemstra met een stem, die diep was van ernst en door de stilte van de avond nóg plechtiger klonk dan de stem van den dominee door de kerk. „Je bent een bête, Sjouk. En ik ben helemaal niet boos op je. Want God . . .”
Was het niet zo, dat God alle mensen even liefhad? Hemzelf, en de mensen, die in zijn huurhuisjes woonden, en de mensen van wie hij hield, en met wie hij ruzie had, en de zwarte en de gele en de blanke mensen, allemaal, allemaal, zonder éniig onderscheid?
Toen waren ze bij het huisje van de Rynja's gekomen.
„Dag boer,” zei Sjoukje.
„Dag Sjoukje,” antwoordde de boer. „Zeg maar tegen Heit, dat ik volgende week den timmerman zal sturen voor het dak.”
Toen ging hij verder naar zijn state. Onder de hoge bomen door. Hij opende de huisdeur, en trad in de kamer met de glanzende verf en de ouderwetse, gewreven meubelen. Hij kende dit alles van jaren en jaren her, en tóch leek het hem, of alles nieuw was geworden. Maar dat kwam alleen, doordat zijn hart veranderd was.

Toen Sjoukje des avonds in bed lag, moest ze telkens aan Hooghiemstra denken, en de boer herinnerde zich voortdurend de wandeling op de donkere weg. En beiden gevoelden, dat het Kerstfeest was, en ze wisten, wat dat wel te betekenen heeft.